

RS Global
Journals

Scholarly Publisher
RS Global Sp. z O.O.
ISNI: 0000 0004 8495 2390

Dolna 17, Warsaw, Poland 00-773
Tel: +48 226 0 227 03
Email: editorial_office@rsglobal.pl

JOURNAL	International Journal of Innovative Technologies in Social Science
p-ISSN	2544-9338
e-ISSN	2544-9435
PUBLISHER	RS Global Sp. z O.O., Poland
ARTICLE TITLE	ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОГО ТАНЦЮ ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ФЕСТИВАЛЬНОГО РУХУ
AUTHOR(S)	Людмила Щур, Богдан Водяний, Валентина Водяна
ARTICLE INFO	Liudmyla Shchur, Bohdan Vodiany, Valentyna Vodian. (2021) Transformation of Western Podillia Traditional Dance in the Context of Regional Festival Movement. International Journal of Innovative Technologies in Social Science. 4(32). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30122021/7696
DOI	https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30122021/7696
RECEIVED	04 September 2021
ACCEPTED	09 November 2021
PUBLISHED	12 November 2021
LICENSE	 This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License .

© The author(s) 2021. This publication is an open access article.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОГО ТАНЦЮ ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ В КОНТЕКСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО ФЕСТИВАЛЬНОГО РУХУ

Людмила Щур, кандидатка мистецтвознавства, викладачка, кафедра музикознавства та методики музичного мистецтва, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6432-7219>

Богдан Водяний, кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, кафедра музикознавства та методики музичного мистецтва, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2723-7393>

Валентина Водяна, кандидатка педагогічних наук, доцентка, кафедра музикознавства та методики музичного мистецтва, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6358-1680>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30122021/7696

ARTICLE INFO

Received 04 September 2021
Accepted 09 November 2021
Published 12 November 2021

KEYWORDS

transformation of traditional dance, festival movement, Western Podillia.

ABSTRACT

The article covers the issue of transformation of traditional dance in the context of festival movement in the particular region and Ukraine as a whole. The research article analyses the functioning of art folklore festivals on the territory of Western Podillia.

The study investigates the organization of art festivals of the region in historical and chronological perspective and presents the key tasks for their holding.

The article partially covers the activities of some dance and folk-ritual groups of Western Podillia, which are active participants and popularisers of folk art, in particular of local traditional dances.

The study reveals the issues related to the functioning and development of traditional dance in terms of folklorism, which is implemented during the «Ternopil talismans», regional festival of folk crafts, folklore and choreography, which hosts the «Ternopil Polka», festival of authentic dance (Ternopil); «Red guilden-rose», folk dance festival (Ternopil); «Bells of Lemko region», All-Ukrainian festival of Lemko culture (Bychova tract of Monastyrskyi district); «Embroidery blossoms in Borshchiv region», annual All-Ukrainian Folklore and Art Festival (Borshchiv) and other local festivals. The article highlights the importance of organizing and holding regional local holidays and folklore and art festivals in the context of the revival of the national and cultural identity of Western Podillia as an integral part of Ukraine.

Citation: Liudmyla Shchur, Bohdan Vodiany, Valentyna Vodiana. (2021) Transformation of Western Podillia Traditional Dance in the Context of Regional Festival Movement. *International Journal of Innovative Technologies in Social Science*. 4(32). doi: 10.31435/rsglobal_ijitss/30122021/7696

Copyright: © 2021 Liudmyla Shchur, Bohdan Vodiany, Valentyna Vodiana. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Постановка проблеми. Сучасний культурний простір України помітно збагатився різноманітними мистецькими фестивалями та конкурсами, зокрема, музичними, хореографічними та багатожанровими. Особливе місце у таких проєктах належить дитячим,

юнацьким та молодіжним колективам, які є їх активними та постійними учасниками, та в яких прослідковується різний рівень виконавства (від аматорського до професійного), що часто зумовлено не завжди грамотним формулюванням як самих вимог до участі у конкурсі, так і до критеріїв його оцінювання.

Однак, «платні» конкурси, які заповнили теперішню мистецьку площину, часто організовуються як громадськими спільнотами, так і окремими менеджерами, які мають можливість проведення дійства такого масштабу, в реаліях сьогодення все частіше набувають статус дистанційних.

Звісно, у таких умовах значно знижується як кількісний показник самої участі у таких конкурсах, починаючи від сольних виконавців, малих форм до цілих колективів, так і рівень їх виконавської майстерності.

Натомість, недостатньо уваги приділяється організації, проведенні та розвитку регіональних фольклорно-мистецьких фестивалів, головною ідеєю яких є збереження та розвиток надбань народної творчості, звичаїв та обрядів, що століттями передавались із покоління до покоління.

Актуальність цього питання на часі, і доволі гостро піднімається як поціновувачами традиційної культури, майстрами народної творчості, керівниками фольклорно-обрядових та окремих танцювальних колективів, працівниками районних і сільських будинків культури, так і сучасними науковцями, зокрема, у таких галузях як педагогіка та мистецтвознавство.

Аналіз літератури та останніх досліджень. Наукові дослідження музикознавців, культурологів, соціологів (Г. Борейко [1], Д. Зубенка [4], С. Зуєва [5], М. Шведа [11]) та ін. свідчать, що «в сучасному світі фестивальний рух набуває дедалі ширшої популярності, кількість різноманітних за напрямками фестивалів непинно зростає. Це пов'язано із загальносвітовою тенденцією до візуалізації й видовищності культури в усіх її проявах. Особливо важливим є те, що в рамках проведення фольклорних фестивалів створюються умови для якісної репрезентації різних жанрів народного мистецтва, зокрема танцювально-інструментальної традиції, яка потребує особливої уваги науковців і практиків з огляду на її поступове затухання у складних реаліях сьогодення» [12, с. 96].

Однак, питання трансформації традиційного танцю Західного Поділля та його місце у фестивальному русі означеного регіону досі ґрунтовно не вивчено.

Звідси, **метою статті** є дослідити роль традиційного танцю Західного Поділля та його трансформацію у сучасному функціонуванні мистецьких фольклорних фестивалів.

Виклад основного матеріалу. Мистецький фестивальний рух у Західному Поділлі посідає одне із важливих місць в культурному житті регіону, основною метою якого є репрезентація для широкого кола громадськості найрізноманітніших видів та жанрів народної творчості.

Адже, у сучасному світі помітно «зростає потреба свідомого вирізнення своєї ідентичності, пошуку й окреслення власного місця у світі, відтворення локальних народних традицій, що несуть у собі вікопомний духовний потенціал. Українці регіону і надалі досить сильно пов'язані з місцем свого походження та проживання, тому не тільки культивують власні родинні традиції, але й беруть активну участь у різноманітних осередкових, локальних ініціативах, що мають безпосередній зв'язок з культурою терену» [3, с. 242].

На початку ХХІ ст. у Західному Поділлі спостерігається активність населення у «вивченні глибинних шарів культури та її регіональних традицій <...> Зумовлено це природною прив'язаністю місцевих жителів до національних традицій, ландшафтними особливостями краю, релігійністю населення, яке стихійно зберігало її навіть за атеїстичного пресингу в умовах радянського режиму» [6, с. 1]. Цей період характеризується також виникненням, а в окремих місцевостях відродженням традиційних народних гулянь, фестин, забав, які розвивали нові форми функціонування фольклорних жанрів у сучасному містечковому і сільському культурному просторі.

Задля розвитку аматорського хореографічного мистецтва, виявлення нових талановитих хореографів, яскравих танцювальних колективів та окремих виконавців, залучення учнівської та студентської молоді до хореографічного мистецтва ще з 1965 р. в м. Тернополі стало традиційним проведення обласного фестивалю-конкурсу хореографічних колективів, який з 1987 р. перейменовано на «Тернопільська танцювальна весна», що проводиться у двох

номінаціях: «Народна хореографія» і «Сучасна хореографія». Наявність двох номінацій дає можливість продемонструвати роботу колективів різних хореографічних напрямів.

Аналізуючи програми виступів на фестивалі-конкурсі за 2016–2019-і рр., нами виявлено ряд колективів, які у своєму репертуарі представляють твори, побудовані на місцевому танцювальному матеріалі. Серед таких колективів можна назвати: народний аматорський ансамбль танцю «Червона калина» Тернопільського міського палацу культури «Березіль» ім. Л. Курбаса (керівник – Ігор Козловський); народний аматорський ансамбль танцю «Чайка» Чортківського районного будинку культури ім. К. Рубчакової (керівник – Тетяна Жук); народний аматорський ансамбль танцю «Намисто» Борщівського районного будинку культури (керівник – Ірина Дуда); народний аматорський ансамбль танцю «Пролісок» Тернопільського районного будинку культури (керівник – Неля Шпачук); танцювальна група народного аматорського ансамблю пісні і танцю «Збручани» Борщівського районного будинку культури (керівник – Галина Орловська); ансамбль народного танцю «Галичанка» (керівники – Євдокія Загазей та Любов Волинець); зразковий аматорський ансамбль танцю «Водограй» Бережанського районного будинку культури (керівник – Ірина Бурчак); ансамбль танцю «Оберіг» Борщівської школи мистецтв (керівник – Ірина Піхлер); зразковий аматорський ансамбль танцю «Галицькі візерунки» Чортківського районного будинку культури ім. К. Рубчакової (керівник – Ольга Дембіцька); зразковий аматорський ансамбль танцю «Візерунок» сільського клубу с. Баворів Тернопільського району (керівник – Наталія Гевко); ансамбль танцю «Калиновий цвіт» Острівської музичної школи Тернопільського району (керівник – Ліна Горбунова; ансамбль танцю «Любисток» м. Бучач (керівник – Наталія Пашко) та ін. [8; 10].

Представлені у цьому фестивалі-конкурсі народно-сценічні композиції вирізняються своєрідною самобутністю завдяки автентичному хореографічному тексту (простий крок, приставний крок, притупи, крок польки, крок з притупом і т. д.), танцювальній атрибутиці, яка найточніше розкриває сюжет самого танцю та сценічному костюму, який виготовлений на основі традиційного одягу.

Для прикладу, у номінації «Народна хореографія» демонструвалися такі танці, як: «Плескач», «Весільний танець», «Козачок», «У неділю ранесенько...», «Каперуш», «Тернопільська полька» та ін.

У 1977 р. у Тернополі започатковане обласне свято народних ремесел, фольклору та хореографії. Тоді, з ініціативи місцевих народних майстрів вперше у міському парку ім. Т. Г. Шевченка, відбулась репрезентація для тернополян та гостей міста різноманітних виробів народних ремесел та майстер-класи з виготовлення виробів декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва.

Згодом, у 1980 р., до них приєдналися аматорські фольклорно-етнографічні колективи, у репертуарі яких є обрядові дійства і танці, створені на фольклорному місцевому матеріалі. З того часу цей мистецький захід одержав назву «Свято народних ремесел і фольклору».

Впродовж кількох років у рамках цього свята проводиться обласний конкурс виконавців фольклору, народних обрядів та звичаїв на здобуття премії імені Володимира Гнатюка, метою якого є збереження місцевих традицій, звичаїв, обрядів та їх пропаганда серед населення регіону, виявлення мало відомих колективів чи окремих виконавців, які є носіями традицій народного мистецтва, а також активне залучення дітей та молоді до пісенного, музичного, танцювального та словесного західноподільського фольклору [10].

У 2009 р. відомий уже культурно-мистецький захід отримав нову назву: обласне свято народних ремесел, фольклору та хореографії «Тернопільські обереги». В рамках тогорічного свята вперше відбувся фестиваль автентичного танцю «Полька-Тернополька», покликаний відроджувати, популяризувати традиційний танець в контексті народної хореографічної культури означеного регіону, залучати дітей та молодь до його вивчення.

Засновниками та організаторами фестивалю є управління культури Тернопільської обласної державної адміністрації та Тернопільський обласний методичний центр народної творчості.

До участі у фестивалі запрошуються хореографічні та фольклорні колективи, у репертуарі яких є місцеві традиційні танці, народні танці, хореографічні та вокально-хореографічні композиції, ігри, побудовані на західноподільському фольклорному матеріалі. У програмі фестивалю передбачені майстер-класи з вивчення місцевих традиційних танців просто неба, народні гуляння та забави [9].

Фестиваль народного танцю «Червона калина» засновано у м. Тернополі у 1998 р. з ініціативи керівника народного аматорського ансамблю танцю «Червона калина» Анатолія Поліщука. Його метою є збереження, розвиток та популяризація аматорського хореографічного мистецтва Тернопільщини, створення атмосфери творчого спілкування, обмін знаннями та досвідом між танцювальними колективами та їх керівниками, активне залучення учнівської та студентської молоді до народного хореографічного мистецтва. Це свято народної хореографії збирало, у свій час, не лише колективи нашої області та України, а й інших країн, для прикладу: Англії, Болгарії, Німеччини та ін. У програму фестивалю входять: парад танцювальних колективів центральною частиною м. Тернополя; представлення кожного колективу та показові виступи на сцені; майстер-класи різних танців для всіх бажаючих; відзначення учасників фестивалю грамотами, подяками та подарунками.

Всеукраїнський фестиваль хореографічного мистецтва «Папороті цвіт» заснований у 2014 р. і проходить у с. Скоморохи Буцацького р-ну Тернопільської обл., де організатором та куратором фестивалю є керівник зразкового ансамблю класичного танцю «Перлина» Світлана Рудак (м. Тернопіль). До участі у фестивалі запрошуються дитячі аматорські танцювальні ансамблі та студентські хореографічні колективи вищих навчальних закладів як м. Тернополя, так і області, що презентують хореографічне мистецтво у напрямках народної, сучасної, класичної та бальної хореографії.

У контексті збереження традиційного західноподільського танцю цінним контентом цих фестивалів були хореографічні постановки, що створені на основі фольклорного матеріалу, зібраного самими ж керівниками танцювальних колективів у польових експедиціях у різні роки. Це свідчить про те, що основу народно-сценічного танцю складає хореографічний текст традиційного танцю, який виступає його первинною формою. Адже саме у назві традиційного танцю вже закладений його ж зміст, що передається за допомогою лексики, засобів виразності, створюючи при цьому особливий колорит та вказує на регіональні стилістичні ознаки.

Цікавим та концептуальним у напрямі відродження етнічних традицій є фестиваль лемківської культури «Дзвони Лемківщини» заснований у 1991 р., який щорічно проводиться в урочищі Бичова, на Монастирищині. З 1998 р. фестивалю надано статус Всеукраїнського [9].

Ключовими завданнями у проведенні цього фестивалю є збереження та популяризації лемківської культури, мови, обрядів, традицій, звичаїв, декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтв, налагодження та розширення зв'язків між аматорськими колективами, окремими виконавцями лемківської пісенної, музичної, танцювальної, словесної творчості, майстрами народних ремесел, сприяння їм у розкритті та вдосконаленні своїх творчих здібностей, популяризації кращих зразків культурних надбань даного етносу.

Обласний фольклорно-обрядовий фестиваль «Купальські вогні» проходить у с. Губин Буцацького р-ну. Його метою є збереження і розвиток місцевої народно-обрядової культури, відкриття нових імен учасників народної творчості, розширення зв'язків між учасниками аматорських художніх колективів, відновлення місцевих традицій, звичаїв та обрядів, привернення уваги населення, особливо молоді, до народної культури, фольклору, етнографії, їх участі та роботі в аматорських фольклорно-обрядових колективах.

Учасниками фестивалю є окремі виконавці різних жанрів мистецтва, дуети, тріо, квартети, хорові, фольклорно-обрядові та вокально-інструментальні колективи, ансамблі народної музики, трієсті музики, ансамблі народного танцю, а також майстри народної творчості.

Фольклорно-мистецький фестиваль «В Борщівському краї цвітуть вишиванки» засновано у 2007 р. у м. Борщеві Тернопільської обл., який традиційно щороку проходить у вересні. З 2013 р. фестивалю надано статус Всеукраїнського.

Метою та основними завданнями фестивалю є: збереження, відновлення та виявлення оригінальних зразків фольклорно-етнографічної спадщини Борщівщини, залучення широкого кола населення до народної культури, української мови, фольклору, звичаїв, традицій та обрядів краю; популяризація, збереження і відтворення національної вишиванки та костюма, зокрема чорної борщівської бавняної вишитої сорочки; сприяння розвитку творчої діяльності аматорських танцювальних, фольклорно-обрядових колективів та окремих виконавців; виявлення самобутніх автентичних та сучасних фольклорних гуртів, майстрів народних ремесел; утвердження українських народних традицій у побуті українського народу; залучення різних вікових груп населення до народної культури, фольклору, декоративно-ужиткового

мистецтва; розширення тісних контактів та налагодження зв'язків між майстрами національної вишивки і традиційного одягу, громадськими організаціями та мистецькими колективами регіону та України [*Інформант – Марія Храпчинська*].

Засновниками фестивалю є Борщівська районна державна адміністрація, відділ культури Борщівської районної державної адміністрації, Борщівський районний будинок культури. Фестиваль проводиться за підтримки Міністерства культури України.

Щорічно у програмі фестивалю передбачені так звані «Котильонові забави» – майстер-класи з вивчення стародавніх танців Борщівщини, що заслуговують особливої уваги.

Активними учасниками «Котильонових забав», що репрезентують місцеві традиційні танці є народні аматорські фольклорно-обрядові колективи Борщівського р-ну, а саме: народний аматорський фольклорно-обрядовий ансамбль с. Кудринці «Кудричани» (керівник – Наталія Ткач), народний аматорський фольклорно-обрядовий ансамбль с. Мушкатівка «Калина» (керівник – Ореста Бульдяк), народний аматорський фольклорно-обрядовий ансамбль «Дністриани» (керівник – Ольга Кривецька) та дитячий фольклорно-етнографічний ансамбль «Дзюмбалик» (керівник – Марія Петрик) с. Дністрове, фольклорно-етнографічний ансамбль с. Кривче (керівник – Марія Гуска), дитячий фольклорний вокально-хореографічний ансамбль с. Гермаківки (керівник – Ольга Куцик) [7].

Під їх керівництвом усі охочі мають змогу долучитися до вивчення таких місцевих традиційних танців, як: «Коломийка», «Полька-трясулька», «Відбивна полька», «Падеспанець», «Канада», «Верховина», «Краков'як», «Ойра», «Дамський кошук», «Перебивна полька», «Швець», «Чабан», «Голубка», «Фінська полька», «Каперуш», «Пара за паров», «Вальс з притопом», «Аркан» та ін., які супроводжуються місцевими музичними інструментальними гуртами у складі традиційних інструментів (скрипка, цимбали, бас та бубон).

У програмі фестивалю також передбачені виставки автентичної вишивки, які представлені місцевими майстрами із сіл Борщівського р-ну у тематичних композиціях «Духовні барви мого села» та «Кожну хату українця святий образ береже»; виступи ансамблів народної музики або трієстих музик із сіл Вигода, Цигани, Іване-Пусте, Худиківці, Панівці, Залісся, Стрільківці, Більче-Золоте, Кривче.

З 2009 р. в с. Мушкатівка Борщівського р-ну з ініціативи працівників освіти і культури, при підтримці сільської ради та місцевого духовенства щорічно проводиться районний фестиваль гаївок «Благослови, мати, весну закликати». Дійство відбувається на сільському стадіоні, де активними учасниками є місцеві діти, молодь та старші, а також народні аматорські фольклорно-обрядові колективи із сіл Мушкатівка, Кудринці, Дністрове, фольклорні ансамблі із сіл Вовківці, Вільховець, Гермаківка, Іванків, Ланівці, Слобідка-Мушкатівська. За традицією, на завершення свята усі учасники та колективи фестивалю виконують спільну гаївкову композицію.

Таким чином, різнобарвність та мистецьке відтворення народних традицій у контексті фестивального руху приваблює широкі маси населення до участі у таких обрядодіях, що сприяє ефективності роботи танцювальних колективів з питань репрезентації кращих зразків хореографічної культури регіону.

Висновки. Отже, на підставі здійсненого дослідження констатуємо, що на теренах Західного Поділля спостерігається активний розвиток мистецьких фестивальних заходів, основним завданням яких є збереження та популяризація надбань народної творчості, втілення засобами хореографії художніх образів, відображення фольклорного розмаїття місцевих обрядів та звичаїв.

Простежено, що трансформація традиційного танцю поступово відбувалась в таких умовах: соціально-політичні виклики; активний розвиток художньої самодіяльності, де основний вектор роботи спрямований на народно-сценічну хореографію; заміна традиційних інструментальних капел на сучасні гурти, де переважали такі музичні інструменти, як баян, саксофон, кларнет, замість традиційних музичних інструментів – скрипка, цимбали, басоля.

Розкрито питання, що пов'язані з функціонуванням та розвитком традиційного танцю в умовах фольклоризму, який реалізується під час проведення обласного свята народних ремесел, фольклору та хореографії «Тернопільські обереги», в рамках якого проходить фестиваль автентичного танцю «Полька Тернопільська» (м. Тернопіль); фестивалю народного танцю «Червона калина» (м. Тернопіль); Всеукраїнського фестивалю лемківської культури «Дзвони Лемківщини» (урочище Бичова Монастириського району); Всеукраїнського фольклорно-

мистецького фестивалю «В Борщівському краї цвітуть вишиванки» (м. Борщів) та інших місцевих фестивалів.

Відзначено важливість організації та проведення обласних місцевих свят і фольклорно-мистецьких фестивалів в контексті відродження національно-культурної ідентичності Західного Поділля, як невід'ємної частини України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Борейко Г. Д. Фестивальний рух Рівненщини: досвід для сьогодення. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2010. № 6 (193). Ч. 1.1. С. 128–136.
2. Водяний Б. О. Народна інструментальна музика Західного Поділля в автентичному середовищі у період XIX – початку XX ст. *Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Мистецтвознавство*. 2001. Вип. 2 (7). С. 79–84.
3. Головатюк В. Д. Фольклорні колективи та їх роль у підтримці традиції власного регіону (на матеріалі українців північного Підляшшя). *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2012. Вип. 19. С. 242–248.
4. Зубенко Д. В. Розвиток фестивального руху в сучасній Україні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Київ, 2011. Вип. 4/11. С. 110–114.
5. Зуєв С. П. Сучасний культурний простір та семіотика музичного фестивалю (на матеріалах Харкова): автореф. дис. ... канд. мистецтвознав.: 17. 00. 01 – Теорія та історія культури / Харків. держ. акад. культури. Харків, 2007. 20 с.
6. Смоляк О. С. Весняна обрядовість Західного Поділля в контексті української культури: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознав.: 17.00.03 – Музичне мистецтво / НАН України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ, 2005. 40 с.
7. Статистичні дані Районного будинку культури (РБК) Борщівського району. *Архів РБК*. Архів не упорядкований. Борщів, 2015.
8. Хореограф Тернопілля / Тернопільський обласний методичний центр народної творчості. Тернопіль, 2017. № 1. 39 с.
9. Хореограф Тернопілля / Тернопільський обласний методичний центр народної творчості. Тернопіль, 2018. № 2. 32 с.
10. Хореограф Тернопілля / Тернопільський обласний методичний центр народної творчості. Тернопіль, 2019. № 3. 30 с.
11. Швед М. Б. Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики на новому етапі (1990–2005 рр.): автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. 17. 00. 01 – Теорія та історія культури / Львів. держ. муз. акад. ім. М. В. Лисенка. Львів, 2006. 20 с.
12. Щур Л. Б. Танцювально-інструментальні колективи як складова фольклорно-мистецького фестивалю «В Борщівському краї цвітуть вишиванки». *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*. 2016. № 1. С. 94–100.